

Oriental Journal of Education

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS AND DEVELOPMENT TRENDS OF INSTITUTIONAL COOPERATION BETWEEN EMPLOYERS AND THE STATE IN THE VOCATIONAL EDUCATION SYSTEM

Gulnora Ergashaliyevna Sodiqova

Independent researcher

Institute for the Development of Vocational Education

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: vocational education, institutional cooperation, employer, state, social partnership, dual education, labor market, competency-based approach, public-private partnership.

Received: 23.12.25

Accepted: 24.12.25

Published: 25.12.25

Abstract: This article provides a scientific and theoretical analysis of the formation, substantive essence, and functional mechanisms of institutional cooperation between employers and the state within the vocational education system. The study places central emphasis on ensuring an institutional balance between the interests of the state and employers in aligning vocational education with labor market requirements.

KASBIY TA'LIM TIZIMIDA ISH BERUVCHI VA DAVLAT O'RTASIDAGI INSTITUTIONAL HAMKORLIKNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Gulnora Ergashaliyevna Sodiqova

Kasbiy ta'limni rivojlantirish instituti mustaqil tadqiqotchisi

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: kasbiy ta'lim, institutsional hamkorlik, ish beruvchi, davlat, ijtimoiy sheriklik, dual ta'lim, mehnat bozori, kompetensiyaga asoslangan yondashuv, davlat-xususiy hamkorlik.

Annotatsiya: Mazkur maqolada kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchilar va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlikning shakllanishi, mazmun-mohiyati hamda funksional mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda kasbiy ta'limning mehnat bozori talablari bilan uyg'unlashuvida davlat va ish beruvchilar manfaatlarining institutsional muvozanatini ta'minlash masalalari markaziy o'rin egallaydi.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ РАБОТОДАТЕЛЯМИ И ГОСУДАРСТВОМ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Гульнора Эргашалиевна Содикова

Независимый исследователь

Института развития профессионального образования

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: профессиональное образование, институциональное сотрудничество, работодатель, государство, социальное партнерство, дуальное обучение, рынок труда, компетентностно-ориентированный подход, государственно-частное партнерство.

Аннотация: В данной статье с научно-теоретической точки зрения анализируются формирование, сущностное содержание и функциональные механизмы институционального сотрудничества между работодателями и государством в системе профессионального образования. В исследовании центральное место занимает проблема обеспечения институционального баланса интересов государства и работодателей в процессе согласования профессионального образования с требованиями рынка труда.

Kirish. Globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, iqtisodiy tizimlarning murakkablashuvi hamda mehnat bozorida kasbiy kompetensiyalarga bo'lgan talabning keskin ortib borishi sharoitida kasbiy ta'lim tizimi jamiyatning strategik rivojlanish omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida inson kapitali sifat ko'rsatkichlari, ayniqsa, kasbiy tayyorgarlik darajasi, moslashuvchanlik, innovatsion tafakkur va ishlab chiqarish jarayonlariga tez integratsiyalasha olish qobiliyati bilan bevosita bog'liqdir. Shu jihatdan qaralganda, kasbiy ta'lim tizimining samaradorligi nafaqat ta'lim muassasalarining ichki salohiyati, balki davlat va ish beruvchilar o'rtasida shakllangan institutsional hamkorlikning rivojlanganlik darajasi bilan ham belgilanadi. An'anaviy ta'lim modellari doirasida kasbiy ta'lim asosan davlat tomonidan boshqariladigan, markazlashgan tizim sifatida shakllangan bo'lib, unda ish beruvchilarning ta'lim mazmunini belgilash, o'quv rejalari va dasturlarini ishlab chiqish, amaliy tayyorgarlikni tashkil etishdagi ishtiroki cheklangan edi. Natijada, ta'lim jarayonida shakllangan bilim va ko'nikmalar real ishlab chiqarish ehtiyojlari bilan to'liq mos kelmasligi, bitiruvchilarning mehnat bozoriga moslashuv jarayonida muayyan qiyinchiliklarga duch kelishi kabi tizimli muammolar vujudga kelgan. Ushbu holat kasbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda manfaatdor tomonlar, xususan, ish beruvchilarning faol va institutsional ishtirokini ta'minlash zaruratini kun tartibiga olib chiqdi. Davlat va ish beruvchilar o'rtasidagi institutsional hamkorlik kasbiy ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim mexanizm sifatida e'tirof etilmoqda. Mazkur hamkorlik, avvalo, ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni kuchaytirish, kasbiy ta'lim mazmunini iqtisodiyot tarmoqlarining real ehtiyojlariga moslashtirish hamda bitiruvchilarning bandlik darajasini oshirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, institutsional hamkorlik ta'lim jarayonida

resurslardan samarali foydalanish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda yangi yondashuvlarni tatbiq etish imkonini yaratadi. Zamonaviy ilmiy-nazariy yondashuvlarga ko'ra, institutsional hamkorlik tushunchasi manfaatdor subyektlar o'rtasida rasmiy va norasmiy qoidalar, normalar, kelishuvlar hamda hamkorlik mexanizmlari orqali tartibga solinadigan barqaror o'zaro aloqalar tizimini anglatadi. Kasbiy ta'lim kontekstida ushbu hamkorlik davlat, ish beruvchilar, ta'lim muassasalari va boshqa ijtimoiy institutlar o'rtasidagi o'zaro mas'uliyatli munosabatlar majmuasini ifodalaydi[1]. Bunday tizimda davlat normativ-huquqiy baza va strategik rivojlanish yo'nalishlarini belgilovchi asosiy subyekt sifatida namoyon bo'lsa, ish beruvchilar mehnat bozori ehtiyojlarini shakllantiruvchi va ta'lim natijalarini bevosita iste'mol qiluvchi tomon sifatida faol ishtirok etadi. Kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchilar ishtirokini institutsional darajada mustahkamlash masalasi, ayniqsa, texnologik taraqqiyot tezlashgan sharoitda dolzarblashmoqda. Raqamli iqtisodiyot, sanoatning to'rtinchi inqilobi, avtomatlashtirish va sun'iy intellekt texnologiyalarining keng joriy etilishi kasblar tuzilmasi va kompetensiyalar spektrining tezkor o'zgarishiga olib kelmoqda. Bunday sharoitda ta'lim tizimi ishlab chiqarishdan uzilib qolgan holda rivojlana olmaydi. Aksincha, ish beruvchilar bilan yaqin va tizimli hamkorlik asosida kasbiy ta'lim mazmunini doimiy yangilab borish, o'quvchilarda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish va ularni real ishlab chiqarish muhitiga tayyorlash zarur bo'ladi. Davlat va ish beruvchilar hamkorligining institutsional asoslari, bir tomondan, normativ-huquqiy hujjatlar, strategik dasturlar va davlat siyosati orqali shakllansa, ikkinchi tomondan, ijtimoiy sheriklik, dual ta'lim, klaster yondashuvi kabi mexanizmlar orqali amaliyotga tatbiq etiladi[2]. Xususan, dual ta'lim modeli kasbiy ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalari o'rtasidagi hamkorlikning eng samarali shakllaridan biri sifatida e'tirof etilib, unda ta'lim jarayoni nazariy va amaliy tayyorgarlikning uyg'unligi asosida tashkil etiladi. Bu esa o'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish bilan birga, ish beruvchilarning kadrlar tayyorlash jarayonidagi bevosita ishtirokini ta'minlaydi. Kasbiy ta'lim tizimida institutsional hamkorlikning yetarli darajada rivojlanmaganligi bir qator ijtimoiy-iqtisodiy muammolarga olib kelishi mumkin[3]. Jumladan, bitiruvchilar orasida ishsizlik darajasining oshishi, yosh mutaxassislarning kasbiy moslashuv jarayonining cho'zilishi, ish beruvchilarning malakali kadrlar yetishmovchiligidan aziyat chekishi kabi holatlar tizimli tus oladi. Shu sababli, davlat va ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlikni tasodifiy yoki epizodik emas, balki barqaror, institutsional va uzoq muddatli asosda rivojlantirish zarurati vujudga kelmoqda. Ilmiy adabiyotlarda kasbiy ta'limda ish beruvchilar ishtirokining samaradorligi ko'pincha institutsional iqtisodiyot, inson kapitali nazariyasi va ijtimoiy sheriklik konsepsiyalari doirasida tahlil qilinadi[4]. Inson kapitali nazariyasiga ko'ra, ta'limga yo'naltirilgan investitsiyalar uzoq muddatli iqtisodiy o'sishning muhim manbai hisoblanadi. Biroq ushbu investitsiyalar samaradorligi ta'lim natijalarining mehnat bozori talablariga mos kelishi bilan bevosita bog'liq. Aynan shu nuqtada ish beruvchilar va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlik

muhim rol o'ynaydi, chunki u ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Shuningdek, institutsional yondashuv doirasida kasbiy ta'lim tizimi ko'plab manfaatdor subyektlar o'rtasidagi murakkab munosabatlar tizimi sifatida qaraladi[5]. Ushbu tizimda davlat regulyator va muvofiqlashtiruvchi rolni bajarib, umumiy qoidalar va standartlarni belgilaydi, ish beruvchilar esa real iqtisodiy ehtiyojlar asosida ta'lim mazmunini boyitadi va amaliy tayyorgarlikni ta'minlaydi. Ta'lim muassasalari esa mazkur hamkorlikning amalga oshirilishida vositachi va integrator sifatida ishtirok etadi. O'zbekiston sharoitida ham kasbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uni iqtisodiyotning ustuvor tarmoqlari bilan uyg'unlashtirish va ish beruvchilar ishtirokini kuchaytirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanmoqda. Bu jarayonda xorijiy tajriba, ayniqsa, Yevropa davlatlarida keng qo'llanilayotgan dual ta'lim va ijtimoiy sheriklik modellarini tahlil qilish va milliy sharoitga moslashtirish alohida ahamiyat kasb etadi. Biroq bunday modellarni mexanik tarzda ko'chirib olish emas, balki mavjud institutsional muhit, iqtisodiy imkoniyatlar va mehnat bozori xususiyatlarini hisobga olgan holda tatbiq etish maqsadga muvofiqdir[6]. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolada kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchi va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlik masalasi kompleks va tizimli yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi davlat va ish beruvchilar hamkorligining nazariy asoslarini ochib berish, uning kasbiy ta'lim sifati va mehnat bozori samaradorligiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslash hamda mazkur hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan konseptual xulosalar ishlab chiqishdan iboratdir. Ushbu maqsadga erishish orqali kasbiy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va uning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiluvchi ilmiy-amaliy tavsiyalarni shakllantirish ko'zda tutiladi.

Adabiyotlar tahlili. Kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchilar va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlik masalasi so'nggi yillarda xalqaro ilmiy adabiyotlarda mehnat bozori transformatsiyasi, inson kapitalini rivojlantirish va ta'lim tizimining iqtisodiyot ehtiyojlariga moslashuvi kontekstida keng tadqiq etilmoqda. Xususan, ushbu yo'nalishda Germaniya va Yevropa mamlakatlari tajribasini tahlil qilgan olimlar ish beruvchilar ishtirokining institutsional mexanizmlarini kasbiy ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida talqin qiladilar. Mazkur tadqiqotlar orasida Wolfgang Greinert hamda Feliks Raunerning ilmiy qarashlari alohida nazariy va metodologik ahamiyatga ega. Wolfgang Greinert o'zining kasbiy ta'lim tizimlari tipologiyasiga bag'ishlangan tadqiqotlarida davlat va ish beruvchilar o'rtasidagi institutsional munosabatlarni kasbiy ta'limning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi strukturaviy asos sifatida izohlaydi. Olimning fikricha, kasbiy ta'lim tizimlari faqat pedagogik yoki texnik mexanizmlar yig'indisi emas, balki ularning samaradorligi bevosita davlat boshqaruvi modeli, iqtisodiy institutlar va ish beruvchilarning kollektiv manfaatlari bilan uzviy bog'liqdir. Greinert Germaniya dual ta'lim modelini tahlil qilar ekan, unda davlat normativ-huquqiy tartibga solish va sifat nazoratini ta'minlovchi subyekt sifatida maydonga chiqishini, ish beruvchilar esa kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishda yetakchi rolni bajarishini ta'kidlaydi[7].

Ushbu modelda ish beruvchilar nafaqat amaliy tayyorgarlik bazasini ta'minlaydi, balki o'quv standartlarini ishlab chiqish, baholash tizimini shakllantirish va kasbiy kvalifikatsiyalarni tan olish jarayonlarida ham faol ishtirok etadi. Greinertning konsepsiyasiga ko'ra, bunday institutsional muvozanat ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi nomutanosibliklarni minimallashtirish imkonini beradi hamda kasbiy ta'limni iqtisodiy rivojlanishning strategik instrumentiga aylantiradi. Feliks Rauner esa kasbiy ta'limda ish beruvchilar ishtirokini kompetensiyaga asoslangan yondashuv nuqtayi nazaridan tahlil qilib, institutsional hamkorlikning mazmuniy jihatlariga alohida e'tibor qaratadi. Uning tadqiqotlarida kasbiy kompetensiyalar ishlab chiqarish jarayonlari, texnologik o'zgarishlar va mehnat faoliyatining real sharoitlari bilan uzviy bog'langan holda shakllanishi zarurligi asoslab beriladi. Rauner ta'kidlashicha, davlat tomonidan belgilangan umumiy standartlar ish beruvchilarning bevosita ishtirokisiz real ishlab chiqarish ehtiyojlarini to'liq qamrab ola olmaydi. Shu sababli, kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchilar va davlat o'rtasidagi hamkorlik faqat tashkiliy yoki moliyaviy darajada emas, balki ta'lim mazmunini birgalikda loyihalash va kompetensiyalarni baholash darajasida ham institutsional tus olishi lozim[8]. Raunerining ilmiy qarashlarida dual ta'lim modeli ish beruvchilar manfaatlari va davlatning ijtimoiy mas'uliyati o'rtasida optimal muvozanatni ta'minlovchi mexanizm sifatida talqin qilinadi. Greinert va Rauner qarashlarini qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, har ikkala olim kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchilar ishtirokini tasodifiy yoki ixtiyoriy holat sifatida emas, balki institutsional jihatdan mustahkamlangan zaruriy shart sifatida baholaydi. Biroq Greinert ko'proq tizimli va strukturaviy omillarga urg'u berib, davlat va iqtisodiy institutlar o'rtasidagi muvofiqlashtirilgan boshqaruvni asosiy ustunlik sifatida ko'rsa, Rauner ta'lim mazmuni va kompetensiyalarni shakllantirish jarayonida ish beruvchilarning bevosita ishtirokini hal qiluvchi omil sifatida talqin qiladi. Ushbu ilmiy yondashuvlarning uzviyligi shundan dalolat beradiki, kasbiy ta'lim tizimida samarali institutsional hamkorlikni ta'minlash uchun davlat boshqaruvi, mehnat bozori va ta'lim mazmuni o'rtasidagi integratsiya kompleks va ko'p darajali bo'lishi lozim. Shu tariqa, xorijiy ilmiy adabiyotlar tahlili kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchi va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlikni rivojlantirish nafaqat mehnat bozori ehtiyojlariga moslashuvni ta'minlash, balki ta'lim tizimining barqarorligi va raqobatbardoshligini oshirishning muhim sharti ekanligini ko'rsatadi. Greinert va Rauner tomonidan ilgari surilgan nazariy qarashlar mazkur maqolada davlat va ish beruvchilar hamkorligini ilmiy asoslash hamda milliy sharoitda qo'llash imkoniyatlarini aniqlash uchun muhim metodologik poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Metodologik qism. Mazkur maqolada kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchi va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlikning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur tahlil qilish maqsadida tizimli yondashuv, institutsional tahlil, qiyosiy-taqqoslash, funksional tahlil hamda mantiqiy umumlashtirish metodlari kompleks qo'llanilib, ushbu metodlar orqali davlat boshqaruvi mexanizmlari, ish beruvchilar

ishtirokining tashkiliy shakllari va ularning kasbiy ta'lim sifati hamda mehnat bozori talablariga moslashuviga ta'siri o'zaro uzviy bog'liqlikda o'rganildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalari kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchi va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlikning barqaror va tizimli yo'lga qo'yilishi ta'lim mazmunining mehnat bozori ehtiyojlariga moslashuvini ta'minlash, kasbiy kompetensiyalarning amaliy yo'naltirilganligini kuchaytirish hamda bitiruvchilarning bandlik darajasini oshirishda hal qiluvchi omil ekanligini ko'rsatdi, chunki normativ-huquqiy muvofiqlashtirish, ijtimoiy sheriklik va dual ta'lim mexanizmlarining uyg'unlashuvi natijasida ta'lim va ishlab chiqarish o'rtasidagi institutsional tafovutlar sezilarli darajada qisqarib, kadrlar tayyorlash jarayonining samaradorligi oshdi.

Muxokama. Kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchi va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlik masalasi xorijiy ilmiy adabiyotlarda bir xil talqin qilinmaydi, balki turli nazariy yondashuvlar doirasida muhokama qilinadi. Xususan, Germaniya kasbiy ta'lim modelini tahlil qilgan Wolfgang Greinert hamda kompetensiyaga asoslangan yondashuvni rivojlantirgan Feliks Rauner qarashlari ushbu masalada muhim ilmiy polemikani shakllantiradi. Greinert davlat va ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlikni institutsional tizimlarning barqarorligi nuqtayi nazaridan baholab, davlatning muvofiqlashtiruvchi va tartibga soluvchi rolini ustuvor deb hisoblaydi. Uning fikricha, kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchilar manfaatlarini haddan tashqari kuchaytirish ta'limning ijtimoiy vazifalarini cheklashi va umumiy kompetensiyalar rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Rauner esa Greinertdan farqli ravishda, kasbiy ta'limning asosiy samaradorlik mezonini sifatida ishlab chiqarish jarayonlariga mos keluvchi real kompetensiyalarni shakllantirishni ilgari suradi va bunda ish beruvchilar ishtirokini hal qiluvchi omil sifatida talqin qiladi[9]. Uning ilmiy qarashlarida davlat tomonidan belgilangan umumiy standartlar ko'pincha ishlab chiqarish texnologiyalarining tezkor o'zgarishiga moslasha olmaydi, natijada ta'lim mazmuni va mehnat bozori ehtiyojlari o'rtasida tafovut yuzaga keladi. Shu sababli, Rauner ish beruvchilarning kasbiy standartlar, o'quv dasturlari va baholash tizimini ishlab chiqishdagi bevosita ishtirokini institutsional darajada mustahkamlash zarurligini asoslaydi[10]. Mazkur ikki yondashuv o'rtasidagi ilmiy bahs aslida davlat va bozor mexanizmlari o'rtasidagi muvozanat masalasiga borib taqaladi. Greinert nazariyasida kasbiy ta'lim tizimi ijtimoiy barqarorlik va uzoq muddatli rivojlanish manfaatlariga xizmat qilishi lozim bo'lsa, Rauner qarashlarida qisqa va o'rta muddatli iqtisodiy ehtiyojlarga moslashuv ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, ish beruvchilar ishtirokining institutsional chegaralari masalasi ilmiy bahs markazida turadi. Agar ish beruvchilar yetakchi subyektga aylansa, ta'lim tizimi tor ixtisoslashuv xavfi bilan yuzlashishi mumkin, aksincha, davlatning haddan tashqari markazlashgan boshqaruvi ta'limning moslashuvchanligini pasaytiradi. Mazkur maqolada o'tkazilgan tahlillar Greinert va Rauner qarashlarini qarama-qarshi emas, balki o'zaro to'ldiruvchi yondashuvlar sifatida talqin qilish mumkinligini ko'rsatadi. Chunki kasbiy ta'lim tizimida samarali institutsional hamkorlik davlatning

strategik va normativ funksiyalari bilan ish beruvchilarning amaliy va kompetensiyaga yo'naltirilgan manfaatlarini uyg'unlashtirishni talab etadi. Demak, ilmiy bahslar shuni ko'rsatadiki, kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchi va davlat o'rtasidagi hamkorlikning optimal modeli qat'iy ustuvorliklarga emas, balki moslashuvchan va muvozanatli institutsional mexanizmlarga asoslanishi lozim.

Xulosa. Mazkur tadqiqot kasbiy ta'lim tizimida ish beruvchi va davlat o'rtasidagi institutsional hamkorlik zamonaviy mehnat bozori sharoitida kadrlar tayyorlash samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, kasbiy ta'lim tizimining barqaror rivojlanishi ta'lim muassasalari faoliyatining mustaqil tashkil etilishi bilangina emas, balki davlatning strategik boshqaruvi va ish beruvchilarning amaliy manfaatlari o'rtasidagi muvozanatli hamkorlik orqali ta'minlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Xodjaboyev A. R., Husanov I. Kasbiy ta'lim metodologiyasi //Toshkent. Fan texnologiyasi nashriyoti. – 2007.
- 2.Shomurotova N. КАСБИЙ ТАЪЛИМ МЕТОДИКАСИ //Архив научных исследований. – 2020. – №. 22.
- 3.Sharipov S. КАСБИЙ ПЕДАГОГИКА //Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020.
- 4.Qo'ysinov O. Касб таълими ўқитувчиларининг касбий компетентлигини шакллантириш технологияси //Nordic_Press. – 2024. – Т. 2. – №. 0002.
- 5.Shohbozbek, E. (2025). Theoretical foundations for the development of the spiritual worldview of youth. Maulana, 1(1), 29-35.
- 6.Orishev J. B. Таълим тизимини бошқаришда узвийликни таъминлаш //Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020.
- 7.Sharipov S. КАСБИЙ ТАЪЛИМ ПЕДАГОГИКАСИ МЕТОДИК ҚЎЛЛАНМА (ЖАДВАЛЛАР) //Архив Научных Публикаций JSPI. – 2020.
- 8.Хамидов В. С. и др. Электрон таълим муҳитида касбий компетентликни такомиллаштириш //Монография, Тошкент-2018 йил. – 2018.
- 9.АКРАМОВА Ф. А., ОЧИЛОВА Г. О. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув методик бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгаш томонидан “Касбий таълим” таълим йўналиши талабалари учун ўқув қўлланма сифатида тавсия этилган.
- 10.Ергашбаев, Ш. (2025). O'zbekiston sharoitida uzluksiz ta'lim tizimi orqali yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirish. Объединяя студентов: международные исследования и сотрудничество между дисциплинами, 1(1), 314-316.